

עלון מספר 130 – ינואר 2025

רק מספר / אהרן בס

לְסַבָּא יֵשׁ מְסַפֵּר
לֹא טֵלְפוֹן - בְּיַד
לְפַעֲמִים הוּא מְלַטֵּף
אוֹתוֹ
כְּדֵי לֹא לְהִיּוֹת לְבַד

לְזַכֵּר !
לְזַכֵּר וְלֹא לְשַׁכַּח
אֶת כָּלָם
אֶת כָּל כָּלָם
לְזַכֵּר וְלֹא לְשַׁכַּח
עוֹד לְעוֹלָם

וּבֵין זְעָקָה חֲרִישִׁית
וּיְכֻבָּה חֲנוּקָה
הוֹסִיף הוּא וְאָמַר
לְזַכֵּר !
שְׁלֵא נִהְיָה שׁוֹב
רַק מְסַפֵּר

מתוך כתבה של ערוץ 20 מיולי 2015:
"שבעים שנים לאחר שהצבא האדום
הגיע אל מחנה הריכוז וההשמדה
בדרום פולין, שחררה רוסיה סרטון

1. יום השואה הבינלאומי – איגרת לשורדי השואה
2. אגי/עדינה שווימר – בת 100 (נליפנו)
3. סיום עבודתו ההתנדבותית של זאב מילבאוואר כיו"ר עמותת הקרפטים: ה-Mentch
4. מפגש חנוכה תשפ"ה
5. הספר "הילד מבלוק 66" – קסלר משה (ברגסט)
6. משלנו: לוואי רוט (מונקץ' וסיילש)

1. יום השואה הבינלאומי – איגרת לשורדי השואה

השנה אנו מציינים 80 שנה לשחרור מחנה אושוויץ על ידי חיילי הצבא האדום. מתוך אתר "יד ושם": "המחנה הוקם במאי 1940 בשטחו של מחנה צבאי פולני לשעבר. במרס 1942 החלו לפעול בו תאי גז. עד שחרורו בינואר 1945 הגיעו אליו כ-1.2 מיליון אסירים. כ-90% מהם נרצחו בתאי הגזים עם הגעתם.

עם שחרור אושוויץ נמצאו בו אלפי אסירים חיים, בהם ילדים. תצלום זה לקוח מתוך סרט, שצילם אלכסנדר וורונצוב (Vorontsov), צלם סובייטי, שהתלווה לכוחות הצבא האדום בעת ששיחררו את המחנה. שבעה מתוך 13 המופיעים בתצלום זוהו על ידי עצמם ועל ידי אחרים. השבעה הללו היו ילידי צ'כוסלובקיה [לא מקרפטורוס].

חדש, החושף קטעים שמעולם לא נראו עד כה. לפני חצי שנה, בציון יום השנה לשחרור אנשי המחנה, פורסמו מסמכים המתארים את שראו חיילים הצבא הרוסי: "שיירת אנשים בלתי נגמרת, המשוחררת על ידי הצבא האדום, יוצאת ממחנה מוות זה - באנשים [יש] הונגרים, איטלקים, צרפתים, צ'כים, יוונים, יוגוסלבים, רומנים ובלגים", נכתב באחד המסמכים - כשהכוונה היא, ככל הנראה, ליהודי אותן מדינות, שנשלחו ברכבות למחנה ההשמדה שבפולין. ...רוסיה שחררה סרטון וידאו מיום השחרור של היהודים במחנה ההשמדה. הסרטון מכיל קטעים שלא פורסמו עד כה, וקשה לצפייה [הסרט המוזכר לא נמצא לשידור; הוא כולל תמונות קשות לצפייה].

הארגון העולמי של יוצאי זאקרפטיה, יחד עם הקהילה
הבין-לאומית, מציינים את יום השואה הבינלאומי.

אנו עושים מאמצים רבים לזכר הקורבנות ולמען השורדים:
אזכרה שנתית ב"יד ושם", אנדרטה ביער בן-שמן
וחלוקת תעודות הוקרה לשורדים.

נעלה על נס את זכר יקירינו ונכבד את גבורת השורדים

...אשוויץ כלל שלושה מחנות מרכזיים,
אשוויץ 1, בירקנאו ומונוביץ'. אשוויץ 1 היה
מחנה הריכוז הראשוני ושימש כמרכז מנהלי
למערכת המחנות ובו נרצחו בעיקר אסירים
פוליטיים פולנים וסובייטיים. בירקנאו,
שבעצם היה אשוויץ 2, היה האתר בו
התקיימה עיקר השמדת היהודים ובו נרצחו 1.2
מיליון יהודים. מונוביץ'-[בונה], הוא אשוויץ 3,
היה מחנה עבודה. מסביב לאשוויץ פעלו
ארבעים מחנות משניים, בהם הועבדו יהודים
בעבודת פרך.

לציון האירוע, כמדי שנה, אנו שולחים איגרת
לניצולי השואה שלנו, שחלקם כבר סיעודיים,
כדי להבטיח להם, שאנו, בני דורות ההמשך,
נמשיך לנצור בלבנו את זכר קהילות שחרבו.
נאחל להם בריאות ונחת מבני משפחתם.
השורדים הגיבורים שלנו אומרים לנו לא אחת:
"אתם הנקמה שלנו בצורך הנאצי!"

הארגון העולמי של יהודים
יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

**יום הזיכרון הבינלאומי
לזכר קורבנות השואה
27.01.2025**
יום שני - כ"ז בטבת תשפ"ה

לעולם לא נשכח, לעולם לא נסלח!
**REMEMBER TOGETHER
WE ARE ONE
YOM HASHOAH**

2. אגי/עדינה שווימר – בת 100 (נליפינו)

כמה מרגש לציין בעלון זה דווקא את יום הולדתה ה-100 של אגי/עדינה שווימר, לבית בירנבאום, ילידת 1.12.1924 מנליפנו (Nelipyno) [מחוז סליאבה].

אגי היא ניצולת אושוויץ. לאחר המלחמה היא היגרה לארה"ב. היא הייתה נשואה לזולי/זולטן, שגם לו חגגנו יום הולדת 100 [נפטר בדצמבר 2016, בן 101]. בברוקלין ייסדה אגי את המחלקה לחינוך לגיל הרך בישיבת "מגן דוד". כשפרשה – עברה אגי וזולי למיאמי, שם היו פעילים מאוד בקהילה היהודית.

בשנת 2008 עלו בני הזוג לארץ ובנו את ביתם בנתניה. נולדו להם 2 בנות – ומהן הרבה נכדים ונינים. העדויות של מכריה מתארות אישה אצילית ומכניסת אורחים, שניהלה בית פתוח, יהודי, מלא אמונה ותקווה, למרות היותה שורדת שואה! נאחל לה הרבה בריאות, אושר ונחת עם בני משפחתה.

אגי שווימר עם חלק מבני משפחתה. שתי הבנות משמאל: מרים – ראשונה ודבי שלישית

3. סיום עבודתו ההתנדבותית של זאב מילבאואר כיר"ר עמותת הקרפטים: ה-Mentch

אל דאגה – זאב ממשיך במרץ את פעילותו ההתנדבותית, לא כיושב הראש, אלא כמתנדב פעיל. אנו מודים לך, זאב, מקרב לב על תרומתך, שלא תסולא בפז לארגון שלנו על שנים רבות, בהן כיהנת כיר"ר, ועוד שנים רבות של עשייה גם קודם לכן. אנו מאחלים לך המשך עשייה פורייה ואיכותית עבור כל ילידי וצאצאי קרפטורוס / זאקפטיה. בברכת יישר כוח! להלן דבריו של זאב בברכת החג שנשא במפגש חנוכה:

"יוצאי זאקפטיה יקרים, חג שמח לכם,

יש הרבה שמות לחג הזה: חג חנוכה - כיוון שיכולנו שוב לחנוך את בית המקדש;

חג האור - בגלל אור הנרות ונס פך השמן;

חג הגבורה – מציין את ניצחון המכבים על היוונים, שהתרחש כ-200 שנה לפני הספירה. אנחנו ממשיכים לציין את החג הנפלא הזה כ-2200 שנה אחרי הניצחון - וחוגגים את החג שנה אחר שנה. זהו אחד משלושת החגים דרבנן, פורים, חנוכה ויום העצמאות, שבאים לציין את הניסים שקרו לעם ישראל, למרות שבן גוריון אמר: "ניסים זאת לא תוכנית עבודה – אבל טוב שהם קיימים."

גם המפגש הזה הוא סוג של נס. זה שהורינו שרדו בשואה, זה שאנחנו יכולים לציין, כבני חורין, את החג במדינת ישראל. אנחנו ישראלים גאים, שלא שוכחים את הורינו, סבינו, את המורשת.

חלק מהדברים האלה קרו בזכות הקמת הארגון על ידי ניצולי שואה, ילידי קרפטורוס, שעלו ארצה אחרי השואה. בראש הארגון עמד טוביה קליין ז"ל. הארגון שם לעצמו למטרה להנציח את זכרם של ניספי השואה על ידי קיום אזכרות והקמת אנדרטאות. לאחר העלייה הגדולה מזאקפטיה בשנות ה-70 התבצע חילוף דורות ובראשו של הארגון עמד יצחק קליין. בהמשך לפעילות הארגון בנושא ההנצחה והאזכרות, נוספו פעילויות אחרות, בהן רישום מעודכן ומסודר של דף הקשר, כולל דרכי תקשורת באימייל וברשתות החברתיות. הרשימה התחילה לכלול את מרבית העולים ארצה בעליות השונות וחיבור שורדי השואה בדרכים שונות, כמו: הענקת תעודת הוקרה מדור שני לדור ראשון, ביקורים וקשר טלפוני.

כמו כן הרחיב הארגון את פעילותו בנושא הגיבוש החברתי על ידי קיום מפגשים בחנוכה, בפורים, בחול המועד סוכות ובמפגשים אזוריים ברחבי הארץ.

לפני שש שנים נבחרתי להיות יושב ראש הארגון. השתדלתי מאוד לא לקלקל – "מה שעובד – לא מתקנים". בזכות הפעילים הנפלאים שלנו והיוזמות שלהם, מומשו יוזמות ברוכות אלו כמו: הקמת אתר הנצחה ביער בן שמן לזכר הנספים בשואה, שזאת הייתה יוזמתו של אלכס שמעוני, הקמת אנדרטה לזכר הנופלים במלחמת השחרור, ילידי קרפטורוס, שזאת הייתה יוזמתה של רותי פיקסלר, והתבססה על עבודת מחקר ותיעוד של 119 חללים. התיעוד עלה לאתר האינטרנט של העמותה.

יוזמה של ישראל שיינברגר ליידע על הפעילויות וחיזוק הקשר ברשתות החברתיות, שאיפשרו נגישות לציבור רחב יותר;

פעילות של יוסי קוטונה וגרישה דוידוביץ לקיום מפגשים שמחים;

חיים דוידוביץ, המכין את אתר הפיקניק שלנו בסוכות ודואג לתחזק את אתר הנצחה נקי;

רוזה קליימן, שבמשך שנים עשתה עבודה נפלאה כמזכירת העמותה, ומי שהחליף אותה הוא אלכס נימברגר;

גיטה ברקוביץ התורמת רבות לתרגום העלונים לאנגלית ודואגת לשורדי השואה בכל האירועים;

משה מושקוביץ ויונה רוב, הדואגים לארגן את הקהילות לאירועי מורשת ואירועים חברתיים.

איצו קליין, שמשמש כבר שנים רבות כגזבר העמותה ושומר בקפדנות על ניהולה התקין;

דוד הרשקוביץ לוקח חלק פעיל בטקסי יום השואה, יחד עם מיכאל אינדיק, שמשותף יחד עם יעקב הופמן

ואריה ובר בוועדת הביקורת של העמותה;

קיבלנו בשמחה לשורותינו את בת הדור השלישי, יעל גרטלר-דואני, המוכנה תמיד לעזור בכל נושא משפטי-

סוציאלי בסיוע לניצולי השואה – וכל זאת בהתנדבות.

בעקבות המלחמה, החלטנו לתרום בכל דרך אפשרית, הן בנושא השלמת ציוד מיגון וציוד אישי לכוחות הביטחון, והן במתן סיוע לקהילות שונות, במיוחד לקהילת כפר עזה, שדרות ואשקלון. היום, אנו מסייעים למשפחות, שעקב המלחמה, זקוקות לעזרה. תמיכה גדולה כספית קיבלנו לאורך כל הדרך מבני הקהילה שלנו בארה"ב לכל סיוע שנדרש.

תמיד עולה השאלה, שגם בני הדור שלנו, הדור השני, הולך ומתבגר: מה יהיה אחרינו? מי ייקח את המושכות? הילדים שלנו והנכדים הם יותר ויותר ישראלים ונושא הקרפטים פחות דומיננטי בחייהם. אנחנו היינו רוצים להיות פחות שבטיים ויותר מאוחדים, וזה בא יחד עם הפיכתנו לישראלים. אבל מה כן אסור לנו לשכוח? את כל נושא השואה. נושא זה הוא לא רק מתוך כבוד למשפחותינו שניספו - אלא גם זיכרון הכרחי לקיומה של מדינת ישראל; שהמשפט "לא עוד!" יהיה בו תוכן אמיתי ולא כמו שקרה ב-7 לאוקטובר. על מנת להשיג מטרה זאת, הקמנו מיזם יחד עם תיכון "קוגל" בחולון, שכפי שאתם יודעים, תחילתו בהרי הקרפטים, בהם חיים קוגל הקים את הגימנסיה העברית, שחינכה לציונות ולתקומת השפה העברית. במיזם המשותף עם בית ספר "קוגל" ילמדו תלמידי בית הספר את נושא השואה דרך לימוד שואת יהודי קרפטורוס, מה שיאפשר לשמר גם את הזיכרון וגם את הפקת הלקחים לעתיד, על מנת לשמור על קיומה של מדינת ישראל. מערכת לימוד זו תאפשר גם לכל אחד מיוצאי זאקרפטיה להכניס לתיקה אישית של המערכת הממוחשבת את כל הפרטים הקשורים לניספי השואה ושורדי השואה ממשפחתם, כך שיישמר לעד הזיכרון שלהם גם בעוד עשרות שנים!

משתפת איתנו פעילות במיזם מנהלת בית הספר, סמדר חדד, הנמצאת איתנו במפגש זה, על מנת להכיר את הקהילה יותר טוב.

במהלך שנת 2024 ביקשתי לפרוש מתפקידי כיושב ראש הארגון – כי כך צריך להיות. כל יושב ראש חדש מביא משב רוח מרענן לארגון, רעיונות חדשים. אני, מצידו, מתחייב להמשיך להיות פעיל. במסגרת בחירות שהתקיימו במרץ נבחרה פה אחד, ובהתלהבות, רותי פיקסלר לשמש כיושבת ראש הארגון. אין יותר ראווה ממנה!

זאב מילבאואר, היר"ר
שלנו מזה 6 שנים.
תודה רבה לך, זאב, על
עשייה ברוכה ופורייה!

מפגש חנוכה תשפ"ה

בנר שני של חנוכה
התכנסנו כ-250 חברים

באודיטוריום אריסון בתל אביב. בלובי הוגש כיבוד "בייתי", סופגניות, שתייה חמה וחריפה - ולאחר מכן התכנסנו באולם. מיכאל אינדיק ברח על הנרות ושני ניצולי השואה שלנו הדליקו את נרות חנוכה: משה קסלר, יליד 1930, מברגסס [ראו את הכתבה "הילד מבלוק 66" בעלון זה] ואביגדור נוימן, יליד 1931, מסיילש. זאב מילבאואר נשא את ברכת החג, כיבדנו את יקירי הקהילה – ונהנינו מאוד מהצגת היידיש לכבוד דז'יגן ושומכר, בביצועם של מוטי גלעדי, בתו דורין והשחקן אנדריי קשקר. היה לנו ערב מרגש ומהנה!

תודה לכל מי שיכול היה להשתתף במפגש חנוכה. תמונות רבות יועלו לאתר: CARPATI.ORG.IL

מיכאל אינדיק – ברכת הנרות

משה קסלר ואביגדור נוימן (בגבו למצלמה) מדליקים את נרות חנוכה

● מיהם יקירי הקהילה שלנו השנה?
מנדי רייזמוביץ – הגיש אלכס שמעוני

מנדי, בן הדור השני, יליד טרסבה, הוא אחד מראשי הקהילה הבכירים בקריית-גת. הם איתרו בית-כנסת בעיר, שהיה במצב ירוד וכמעט ללא קהילת מתפללים. בעקבות השקעת כספים, שגוייסו מתרומות, שוקם בית הכנסת והתחדשה בו פעילות אינטנסיבית. הקהילה מושתתת, בעיקר, על יוצאי זאקרפטיה, והוא פתוח לכל החפץ להתפלל בו, ללא קשר למוצאו.

קהילת קריית-גת פעילה מאוד בזכות תרומתו הגדולה של מנדי, העומד בראשה. לטקס האזכרה השנתי ב"יד ושם", למפגש ביער "בן-שמון", למסיבת פורים ולכל פעילות אחרת של הארגון הם מגיעים כקבוצה מלוכדת ומאורגנת. אין לנו ספק שמנדי מבצע את עבודתו ההתנדבותית בצניעות רבה ובתחושת שליחות מלאה – ועל כך אנו מודים לו. ברוך תהיה על עשייתך!

מרגרט (אתי) מושקוביץ – הגישה גיטה ברקוביץ

מרגרט, בת הדור השני, ילידת מונקץ', מתנדבת שנים רבות במרפאה בקהילה ובכך מסייעת לצוות הרפואי ומקלה על עבודתו. היא ביצעה בדיקות א.ק.ג וכיום עוזרת בתחום המשרדי. התנדבותה נעשית בצניעות ובמסירות רבה.

מרגרט עוזרת מאוד גם בארגון מפגשי הקהילה בפתח תקווה, שם היא מתגוררת, וכן מסייעת בניהול ההסעות מפתח תקווה לטקסי האזכרה השנתית ב"יד ושם". ברוכה תהיי על עשייתך!

סא"ל איגור בנימין נוימן – הגיש זאב מילבאואר

איגור, בן הדור השלישי, נולד בראחוב ועלה ארצה לבדו בשנת 1995 – במסגרת נעל"ה: נוער עולה ללא ההורים. רק בשנת 2001 עלו גם הוריו ארצה. מאז שפרצה המלחמה, שרת איגור ימים רבים מאוד במילואים, במסגרת יחידת "יהלום". הוא מפקד היחידה לסילוק פצצות. דבריו מתוך כתבה על היחידה: "עיקר העבודה שלנו מתרכז בטיפול במעבדות חבלה, פינוי נפלים של תחמושת, גופות - שקיים חשד כי הן חמושות בחגורות נפץ, מטענים שהוטמנו בערמומיות בשטח בנוי ומורכב וצירים ממולכדים, ממש כמו באימון שלנו. הפעם האחרונה בה נדרשנו לעימות רחב בגזרה הייתה ב'חומת מגן'. באותה תקופה היחידה גויסה ופעלה בכל רחבי יהודה ושומרון, ונתנה מענה אדיר לאיומי הטרור - כזה שלעיתים אף מנע אסונות גדולים", הוא מבהיר וממהר לחדד: "נכון שב'חומת מגן' פעלנו כנדרש, אבל היום אנחנו מוכנים הרבה יותר משהיינו אז - בפיקוד המרכז יודעים שטוב שיש יחידה כמונו לשעת פקודה".

הוא מתגורר בבאר יעקב, אב לשלושה. גאים ומצדיעים לך, איגור! כמייצג של דור מדהים של לוחמים – נאחל לכולכם לשוב הבייתה בשלום, יחד עם כל החטופים והחטופות. כן יהי רצון ונאמר אמון!

- אות הוקרה מיוחד ניתן גם למיכאל שולר, רואה החשבון, המטפל בהתנדבות מלאה בחשבונות העמותה, במשך מספר שנים – ובכך להודות לו על הטיפול המסור והמקצועי מול רשויות המדינה.

יקירי הקהילה 2024 – תשפ"ה: [מימין] מרגרט מושקוביץ, מנדי רייזמוביץ, איגור נוימן ומיכאל שולר. משני הצדדים: זאב מילבאואר ורותי פיקסלר

4. "הילד מבלוק 66" - קסלר משה – יליד 1930, ברגס

באוקטובר שלח אלי חברנו, רונן בר-אוריין, כתבה שפורסמה ב"לאישה" שהוא ראה אותה באתר Ynet וכתב לי: "היי רותי, נתקלתי בסיפור הזה במקרה. מניח שתמצאי בו עניין". ואכן, מצאתי בו עניין רב... [רוני לוסטיג, מנהל המוזיאון בצפת שלח לי אף הוא]. מסופר בכתבה על דר' לימור רגב, חברתה של ענת הימלהוק, שכתבה את קורות חייו של אביה של ענת, משה קסלר, כמתנה לגיל 90. הספר המשפחתי פורסם ב-50 עותקים, הפך לרב מכר בינלאומי, תורגם למספר שפות ובקרוב יהפוך להצגה...

וכך כתוב בכתבה: "חגיגת בר המצווה של רועי [הימלהוק] התקיימה בינואר 2016. משה קסלר, סבו של חתן השמחה, אז בן 86 והיום בן 94, בירך את נכדו והעניק לו ספר תפילות, ששרד במשפחה, ונמצא לאחר השואה." אף עין לא נשארה יבשה", משחזרת רגב. "בהמשך האירוע ניגשתי אליו ואמרתי: 'אם אי פעם תרצה לספר את סיפורך, אשמח לכתוב אותו', והוא ענה: 'אם אחליט, אשמח שאת תעשי זאת'. לקח לו זמן להתבשל עם הרעיון. בעשרות השנים שחלפו מאז השואה, הוא לא

דיבר על חוויותיו בתקופה החשוכה ההיא, למעט בפרויקט העדויות שיזם סטיבן ספילברג. כעבור כשנתיים חברתה, ענת, הודיעה ללימור, שאביה נתן "אור ירוק" ואפשר לקבוע מפגש. 'אחת לשבוע הגעתי לביתו של משה ברמת-גן', היא מספרת. 'מאחר שאני אשת מחקר וחשוב לי הדיוק ההיסטורי, ביקשתי שנלך כרונולוגית, החל בילדותו המוקדמת. שאלתי שאלות, שיזכירו לו דברים טריוויאליים, כדי לקבל תמונה אמיתית ולהכיר את הילד והנער שהיה, ואת האווירה שבה גדל טרם השואה, כמו: מה אהב לאכול, מה עשה אחרי בית הספר, איך נראה הבית, ריחות, טעמים... היה לו נעים להיזכר, כי הייתה לו ילדות טובה, והיו לו משפחה אוהבת וקהילה חמה. בתחילת הדרך לא ידעתי שום דבר על קורותיו. רק במשך השיחות התברר לי שמדובר בסיפור הצלה יוצא דופן'.

משה קסלר נולד ב-21 בספטמבר 1930, הבכור בין שני בנים, בעיר ברהובו ברפובליקה הצ'כוסלובקית, שעברה ידיים רבות וכיום נמצאת באוקראינה. בגיל תשע התחילו חייו להשתנות באופן ניכר. ההונגרים כבשו את האזור, השלטון האנטישמי הכביד בתקנות להגבלת היהודים, וכשהיה בן 12 נשלח אביו, יחד עם הגברים היהודים של העיר, לעבודות כפייה. קסלר נשאר עם אמו ואחיו הקטן. אירוע בר המצווה שלו, בספטמבר 1943, לא התקיים ברוב עם כפי שייחל, אלא בבית כנסת ריק ועצוב, ללא נוכחות אביו – ונהפך לצלקת לכל חייו.

באפריל 1944 כבשה גרמניה את האזור. היהודים, ובהם משה, אמו, אחיו ובני משפחה נוספים, עברו לגטו. אחרי שבועיים-שלושה הועלו לרכבות, וכעבור כמה ימים הגיעו לברקנאו. מאותו הרגע ועד סוף המלחמה היו חייו של קסלר, אז בן 13 וחצי, רצופים במזל ומשובצים באנשים טובים שסייעו להצלתו. מיד עם הגיעו למחנה המוות ניגש אליו אסיר והפציר בו להיפרד מאמו ומאחיו הקטן ולהצהיר שהוא בן 16. בתור למקעקע המספרים עמד אחרי שאני (שאנדור), בן גילו מהשכונה, והם הפכו לבלתי נפרדים. שניהם שרדו בזכות סיפור הצלה מופלא בבלוק הילדים בבוכנוולד, שהעניק את שמו לספר. 'משה הסביר לי שהמנגנון שעזר לו לשרוד היה ניתוק רגשי, שאיפשר לו לראות מוות, גופות וזוועות. גם כשנפגש עם אמו, הניתוק הרגשי פעל'.

• **מה היה בבלוק 66 שהפך את סיפורו של משה קסלר ליוצא דופן?**

'בינואר 1945, כשהיה ברור שהצבא הסובייטי עומד להגיע לאושוויץ, פינו הגרמנים את המחנה והובילו את האסירים, כולל את משה ושאני, לצעדת המוות. בתום דרך חתחתים ברגל וברכבות פחם, הגיעו השניים למחנה הריכוז בוכנוולד. גם שם, כמו במקרים קודמים בחייהם, שמעו עצה, שבהמשך הצילה אותם ממוות: **נסו להגיע לבלוק 66. באותו בלוק היו אך ורק ילדים, בגילאי 12-18** – בשיא הימים היו שם כ-1,000 ילדים. מנהלו היה **אנטונין קאלינה הצ'כי**, אסיר פוליטי, לא יהודי, חבר במחתרת הבינלאומית של המחנה. הנערים חיו בבלוק בתנאי צפיפות נוראיים, אבל קיבלו יחס הוגן ושוויוני. קאלינה עשה שורת צעדים כדי למנוע מגע ישיר בין הילדים לאחרים במחנה. הוא תלה על הדלת שלט עם המילה 'טיפוס' כדי להרתיע גרמנים מלהיכנס לשם, הצליח למנוע מהילדים יציאה לעבודות פרך ועמידה במסדרים בקור המקפיא, דאג להם לשמיכות, ואפילו חילק להם שוקולד מחבילות של הצלב האדום ודאג שאסירים יהודים יעבירו להם שיעורי עברית. 'כשמשה דיבר על קאלינה הוא הדגיש, שהבלוק היה המקום היחיד שבו הם הרגישו שמישהו מושיט להם יד, כינה אותו מלאך ו'קרן אור בחשכה', ואמר שהוא חייב לו את חייו. קאלינה גרם לילדים להאמין שהמלחמה תיגמר והם יחזרו לחיים. הוא נתן להם לא רק סיכוי להישרדות פיזית אלא גם חיזק אותם נפשית'.

• **כמה זמן הם שהו בבלוק 66?**

'רק כמה חודשים. חיילי הצבא האמריקאי שיחררו את המחנה, והרב הצבאי שהגיע איתם חילק לילדים ספר תפילה. כשהמלחמה הסתיימה, במאי 1945, משה ושאני החליטו לחזור הביתה. שם התברר למשה שאמו ניצלה, אך אחיו הקטן נספה באושוויץ. המפגש עם האם, אחרי שנים של נתק וחוות טראומטיות נפרדות, לא היה פשוט. באחת משיחותינו משה הסביר לי שהמנגנון שעזר לו לשרוד היה ניתוק רגשי, שאיפשר לו לראות מוות, גופות וזוועות שאין לתאר, בלי לתת למראות לחדור אליו. כשנפגש עם אמו, אותו ניתוק רגשי שהגן עליו פעל גם שם. הוא לא הצליח לשמוח ולהתרגש, כפי שהיה אמור, ופחד שאיבד את היכולת להרגיש. רק כשאמו סיפרה לו כי **אביו נהרג מכדור תועה ביומה האחרון של המלחמה, נפרץ מעיין דמעותיו**. הוא אמנם איבד את אביו, אבל מצא שוב את היכולת להרגיש'.

קסלר, אמו ובעלה השני עלו ארצה ב-1949. כאן הכיר את אווה, ניצולת שואה מברטיסלבה. ב-1950 התגייס. 'לדבריו, השירות בצה"ל ריפא את נפשו, כי עם נשק בידיו הרגיש שכבר אינו חסר ישע'. בני הזוג קסלר התגוררו ברמתגן, הביאו לעולם את אורנה וענת והיו סבא וסבתא לארבעה נכדים. העלייה לארץ הפרידה בין שני החברים שעברו יחד את זוועות השואה. שאני נתקע מאחורי מסך הברזל ועלה ארצה רק בשנות ה-70, וכאן שבו והתאחדו, אף כי התגוררו במרחק זה מזה עד לפטירתו של שאני.

הספר במתכונתו הראשונה נכתב בסגר הקורונה, בינואר 2021. שלושה חודשים אחרי שאיבד את חברו הטוב, איבד קסלר גם את אשתו האהובה. 'זה היה אובדן של שתי הדמויות הכי משמעותיות ברוב חייו', מדגישה רגב. 'באיזשהו מקום הספר עזר לו להתרומם מהמכה הכפולה'. בעצה אחת עם בתו, לקראת יום הולדתו ה-90 של קסלר, הדפיסה רגב 50 עותקים כמתנה לבעל השמחה כדי שיחלק למקורביו. השקת הספר התקיימה בנוכחות בני משפחה וחברים. 'התגובות היו נלהבות. רבים המליצו להוציא את כתב היד הכרוך כספר לקהל הרחב, אז החלטתי להעביר את כתב היד לחברת 'איבוקפרו' [eBookPro], המתמחה בתרגום ובהפצת ספרים ב'אמזון'. **הספר המתורגם לאנגלית** קיבל ביקורות מצוינות באמזון ונהפך לרב-מכר בינלאומי. נכון להיום נמכרו כמאה אלף עותקים רק באנגלית, ועד כה תורגם לצ'כית, רוסית, אלבנית, איטלקית, גרמנית, הונגרית,

פולנית ונמצא בתרגום לקוריאנית, ספרדית ורומנית. 'בארצות-הברית כתבו עליו מחזה, וההצגה אמורה לעלות בפלורידה בינואר 2025', אומרת רגב.

למי הספר מיועד?

לכולם, אבל למשה היה הכי חשוב שבני הנוער בישראל יכירו את הסיפור שלו, שיעריכו את קיומה של מדינה יהודית, וגם של הושטת יד למי שצריך עזרה, ובמקביל – שמה שקרה לנוער היהודי של תקופת השואה לא יישכח לעולם".

• איך את מסבירה את ההצלחה הלא צפויה של הספר בעולם?

'העובדה שהוא מתאר במפורט את הילדות הנורמלית שקדמה לשואה מאפשרת לקורא להתחבר אל הילד הרגיל שהיה משה. ברגע שהוא מגיע לבירקנאו ונאלץ לשרוד לבד בשואה, אנחנו כבר מרגישים קרבה ושייכות אליו, כאילו אנחנו יוצאים איתו למסע הזה. בנוסף, מדובר בסיפור הצלה מיוחד ולא מוכר, המדגיש את החשיבות של אי-עמידה מנגד ואת ההשפעה האדירה שיכולה להיות לאדם אחד על חייהם של הרבה אחרים. הספר אינו רק סיפור שואה אלא סיפור של חוסן נפשי, תושייה ותקווה במין האנושי'.

• מה הייתה השפעת הספר על משה קסלר עצמו?

'באפריל 2022, אחרי 77 שנים מאז שחרורו, הוא החליט לנסוע לראשונה לבוכנוולד, לכנס המתקיים שם מדי שנה, בשמו ובשם שאני חברו שלא זכה לכך. כניסתו הראשונה למחנה שודרה בישראל בכתבה המרכזית בערוץ 12 ביום השואה. באוקטובר 2023 נסענו יחד לפראג, להשקת הספר בצ'כית, והמשכנו לטרביץ' [Třebíč], עיר הולדתו של אנטונין קאלינה שמת ב-1990. משה עצמו נרגש מאוד מכך שסיפורו האישי נעשה נחלתם של רבים כל כך בעולם, עם המסרים שבו. הספר יצא לאור בארץ ב-21 בספטמבר, יום הולדתו ה-94'.

• כשיצאת לדרך שיערת איך יתגלגל הסיפור?

'ממש לא. בסך הכול רציתי לתרום את חלקי הצנוע להנצחת השואה ולעשות משהו התנדבותי בעל ערך. הסיפור לא תם מבחינתי. אחרי שנחשפתי לדמותו של אנטונין קאלינה, החלטתי להתמקד בו. באחרונה סיימתי כשנתיים של עבודת תחקיר, שכללה כעשר נסיעות לעיר הולדתו, ואני בעיצומו של כתיבת הספר על האיש הפשוט, שבזכותו ניצלו חייהם של כאלף ילדים יהודים בשואה. אף על פי שזכה ב-2012 בתואר 'חסיד אומות עולם', סיפורו אינו ידוע ומגיע לו להיות מוכר".

• [לקריאת הפרק הראשון](#) מתוך הספר הילד מבלוק 66

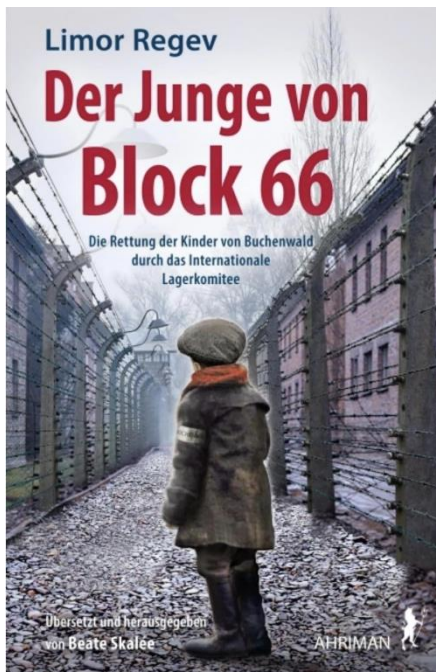
<https://www.facebook.com/watch/?v=509189906752300>

קישור לעדותו של משה קסלר:

דר' לימור רגב ומשה קסלר.
הספר יצא בעברית ביום הולדתו ה-94
(צילום: ירון הימלהוך, חתנו של משה)

למשה ולאווה אשתו נולדו 2 בנות:
אורנה וענת. הם זכו לארבעה נכדים.

חלק מכריכות הספר, המתורגם לשפות רבות

משה מספר בספרו על ההחלטה הראשונית שהצילה את חייו – ואת גבורתה של אימו לאפשר לו זאת. אתמצת מעט מתוך ספרו:

עמ' 54-55: "פתאום התקרב אלינו אחד מהגברים גלוחי הראש... הוא פנה אליי ביידיש ולחש: 'תגיד שאתה בן שש עשרה ותלך ימינה. התרחק מהר מאימא.' הסתכלתי עליו. 'לך, מהר!' חזר ואמר, מביט לצדדים כדי לוודא שאיש אינו שומע אותו. 'אתה חייב להיפרד מהם, עכשיו, מהר, לפני שתגיעו לסוף הטור.' והוסיף: 'סמוך עליי!'

...לאחר כמה דקות שבהן התקדמנו באיטיות חזר אלינו האיש המוזר. הפעם הוא נשמע יותר נחוש. 'תקשיב לי טוב, מהר, אסור לך להישאר עם אימא. תוכל לעזור לה הרבה יותר אם תלך ימינה לטור של הגברים

ותגיד שאתה בן שש עשרה. האמן לי, זה מאוד חשוב! אתה חייב! אימא הסתכלה עליי במבט מהוסס. משהו בטון התקיף שבו נקט האדם הזה, שהיה זר לשנינו, אבל חזר כמה פעמים בנחישות על דבריו שכנע אותה כי ייתכן שנכון יהיה להקשיב לו. 'אם הוא כל כך בטוח, לך', אמרה לי. עדיין חששתי. האיש לא הסביר את עצמו והיססתי. למען האמת, גם פחדתי להיפרד מאימא.

...הגעתי לראש הטור. עיניו השחורות [של מנגלה ימ"ש] סקרו אותי. 'בן כמה אתה?' שאל בגרמנית. 'וי אלט ביסט דו?' בבית הספר הצ'כי למדנו גם גרמנית, אז הבנתי. הזדקפתי וניסיתי להיראות גבוה מגילי. 'שש עשרה', עניתי. הוא הרים את ידו ואגודלו נטה ימינה. נבחרתי לחיות."

יותר מפעם מנסה משה להסביר כיצד שרד בגילו הצעיר (13.5) את נוראות השואה. תמיכה משמעותית הייתה המפגש עם בן עירו, בן גילו, שאני (שאנדור) איצקוביץ. אך היה גם תהליך פנימי של תובנות.

עמ' 62: "במובן מסוים הפכנו לחיות בג'ונגל אנושי, שנלחמות על חיינו, כאשר הנשק היחיד שנותר בידינו הוא חוזק נפשי. גופי הלך ונחלש וידעתי כי עליי לשמור על רוחי איתנה, לעשות הכל כדי להחזיק מעמד עד הרגע בו תיגמר המלחמה ויסתיים הסיוט."

עמ' 76: "הדבר היחיד שבו הייתה לנו שליטה היה הרוח. היכולת להאמין בעתיד טוב יותר שמחכה לנו, גם מתוך הידיעה כי קיים סיכוי גבוה שלא נזכה להגיע אליו בחיים."

עמ' 80-81: [בעקבות הפצצות של בנות הברית את מחנה בונה] "הייתי נער צעיר בארץ זרה, ופחדתי. קיוויתי, ובשלב זה כבר האמנתי, כי סיומה של המלחמה קרוב, ורציתי לשרוד. יצר החיים היה גדול יותר מיצר החופש. בריחה הייתה כרוכה במוות בטוח. הגרמנים הצליחו לגדוע באיבו את המאבק לעצמאות, הטבוע בנפש האדם, ולהעלים את הרצון ללחימה אקטיבית עבור חירות וחופש. האינסטינקט החדש שפיתחנו היה פסיביות, והמאבק התבטא בעצם העובדה שגופנו המשיך להתקיים. בדיעבד ברור לי כי נלחמנו בעצם הישרדותנו. הבנו כי הסיכוי הגבוה ביותר להישאר בחיים, ואולי אף לזכות בחופש בעתיד אינו מאבק אקטיבי."

בביקור אצל משה, המתגורר ברמת גן, קיבלתי מספר תמונות.

77 שנים מאז שחרורו החליט משה לנסוע לראשונה לבוכנוולד, לכנס המתקיים שם מדי שנה.

ילדי בוכנוולד – כנס אפריל 2022: משה קסלר השלישי מימין

77. Jahrestag der Befreiung des Konzentrationslagers Buchenwald – April 2022

Shraga Milstein

Alojzy Maciak

Julius Maslovat

Isaak Goldblum

Naftali Fürst

Éva Fahidi-Pusztai

Raymond Renaud

Zeev Borger

Moshe Kessler

László Nuszbaum

Tadeusz Kowalski

David Laszlo Mandel

78. Jahrestag der Befreiung des Konzentrationslagers Buchenwald – April 2023

László Nuszbaum

Zeev Borger

Michael Urich

Alojzy Maciak

David Laszlo Mandel

Moshe Kessler

Naftali Fürst

Vasile Székely

Raymond Renaud Andrej Iwanowitsch Moiseenko

ילדי בוכנוולד - כנס אפריל 2023: משה קסלר שני מימין

משה ואשתו אווה

משה (מימין) עם יהושע, בן אלימלך איצקוביץ, הוא שאני מברגסס. איתו חווה משה את טראומת השואה

אי אפשר לסיים תיעוד זה ללא הנצחתו של אנטונין קאלינה, מצילם של 904 ילדי בלוק 66 [מתוך כאלף ילדים], שרק 22 שנים לאחר מותו הוכר כ"חסיד אומות העולם". מי הוא "שינדלר הצ'כי" ומדוע איננו מוכר לנו? מתוך ויקיפדיה: "קאלינה נולד בשנת 1902 בעיירה טשביץ' (Třebíč) שבצ'כיה, למשפחה דלת אמצעים בת 12 ילדים. אביו היה סנדלר והוא עצמו גם למד את המקצוע. בגיל 21 הצטרף למפלגה הקומוניסטית והפך לחבר פעיל בה. הוא התחתן, אך נותר ללא ילדים.

ב-1 בספטמבר 1939 נעצר קאלינה על ידי הנאצים בגין פעילותו הקומוניסטית. הוא נשלח למחנה הריכוז דכאו וחודש לאחר מכן הועבר לבוכנוואלד.

כאשר החלה להתגבש מחתרת קומוניסטית במחנה, קאלינה הצטרף אליה והגיע שם לדרגה בעלת השפעה. למרות היותה ארגון מחתרתי, חברי המחתרת מונו לתפקידים בכירים ולקחו חלק בניהול ההליכים היומיומיים במחנה לצד ה-SS. בעזרת המחתרת הפך קאלינה לראש בלוק 66. עוזרו של קאלינה היה גוסטב שילר, יהודי-פולני. בלוק זה היה רחוק מחלקו המרכזי של בוכנוואלד, האזור בו הנאצים המעיטו להסתובב. קאלינה, בעזרת חבריו למחתרת, אספו ילדים רבים מכל רחבי המחנה וכינסו אותם בבלוק זה. בלוק 66 זכה לכינוי "הקינדרבולוק".

קאלינה הפך את חיי הילדים בקינדרבולוק לנוחים יחסית והגן עליהם מסכנות אליהם נחשפו בחייהם במחנה: בעזרת מעמדו במחתרת, השיג לילדים אוכל נוסף ושמיכות לתקופות הקרות; הוא אפשר לערוך את מסדרי הנוכחות בתוך הבלוק ולא בכפור שבחוץ; הוא אף ארגן לילדים שיעורים בתוך הבלוק ותמיד עודד אותם כי המלחמה קרבה לסופה וכך גם ייסוריהם. סופר כי הוא היה דמות מגנה - מקור של חום ואהבה בסביבה העוינת של המחנה.

קאלינה הגן על ילדי הקינדרבולוק מפני גירוש בכמה צורות: הוא הורה עליהם להסיר את טלאיהם הצהובים, על מנת שלא יזוהו כיהודים. הוא הצליח להשיג במקומם משולשים אדומים שזיהו את הכלואים כאסירים פוליטיים.

מסופר כי פעם אחת, כאשר הגרמנים הורו על פינוי הבלוק, תלה קאלינה שלט בכניסה לבלוק המציין כי הוא מאכלס חולי טיפוס והגרמנים, שחששו מהמחלה, לא נכנסו.

ב-10 באפריל 1945, כאשר הצבא הגרמני כבר נסוג מרוב החזיתות, יצאה פקודה לרכז את יהודי המחנה בכיכר המרכזית, לצורך פינויים והעברתם לגרמניה בצעדות המוות. קאלינה הפר את הפקודה והורה על ילדי הקינדרבולוק להישאר בתוך הבלוק. כאשר אנשי ה-SS באו לפנות את הבלוק, הוא שכנע אותם כי כל היהודים בו כבר פונו. המחנה שוחרר על ידי בעלות הברית באותו היום ובכך ניצלו חייהם של כ-900 ילדי הקינדרבולוק.

בסוף המלחמה חזר קאלינה לצ'כוסלוביקה ובילה את שארית חייו בפראג. הוא נשאר קומוניסט נאמן עד מותו ב-1990. בזמן חייו, מיעט לספר על פעילותו בתקופת המלחמה וניצולו

הקינדרבלוק גם הם לא שיתפו את חוויותיהם, לכן לא זכה קאלינה להכרה כחסיד אומות העולם במהלך חייו.

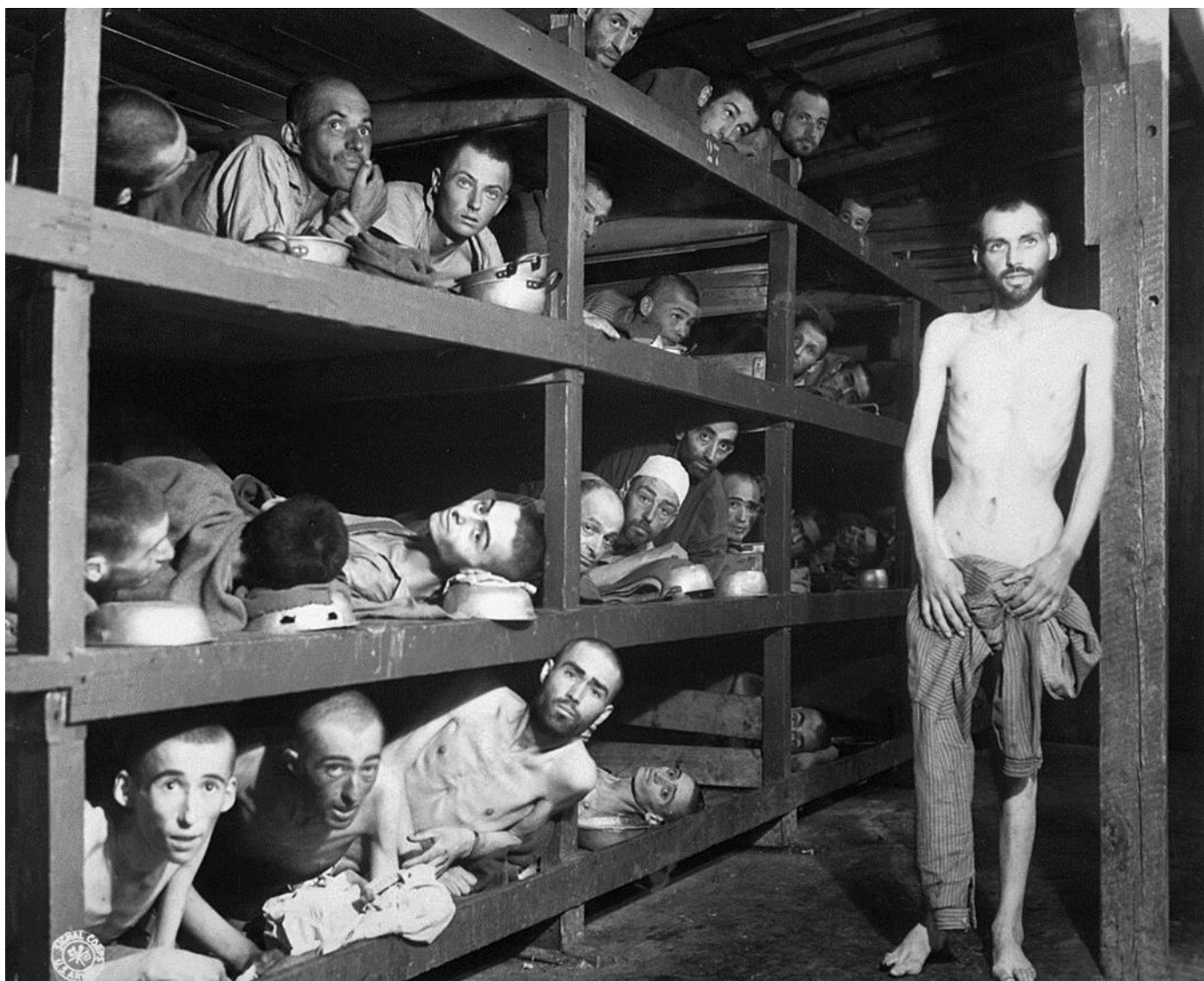
ב-3 ביולי 2012 הוכר קאלינה כחסיד אומות העולם על ידי יד ושם, בזכות מאמציהם של כמה מניצולי הקינדרבלוק.

בספטמבר 2014 זכה גם במדליית הוקרה מנשיא צ'כיה.

בעיר הולדתו ישנה תצוגת קבע, "ילדי אנטונין קאלינה", לזכרו ולזכר הנערים שהציל. "צניעותו של בן אדם זה!"

בין הניצולים שלו יש שני חתני פרס נובל: אלי ויזל [1986] והסופר היהודי-הונגרי, אימרה קרפטס [2002].

התמונה המפורסמת מבלוק 66: עובדי כפייה יהודים במחנה הריכוז בוכנוואלד שבגרמניה לאחר שחרורו בידי הצבא האמריקאי, 16 באפריל 1945. האסיר השביעי משמאל בשורה השנייה הוא אלי ויזל בן ה-16, שלימים היה לסופר, אינטלקטואל ופעיל למען זכויות אדם. האיש ששוכב על הדרגש התחתון ונראה חולה מאוד הוא מקס המבורגר, שהיה חולה בשחפת וסבל מתת תזונה קשה. הוא התאושש והפך לפסיכיאטר בהולנד.

5. משלנו: לואי רוט (מונקץ' / סיילש)

לואי רוט היה יו"ר ועד העובדים המיתולוגי של בנק לאומי במשך שנים רבות. הוא עצמו נולד בצרפת, הילד העשירי מתוך 11 ילדי משפחת רוט. הוריו, לעומת זאת היו ילדי מונקץ' (האימא שרה-רבקה) וסיילש (האבא שלום-צבי). סיפורה המיוחד של המשפחה, שחוותה שואה, כולל לידת ילדים בקרפטורוס, בבלגיה ובצרפת, נדודים והרפתקאות, עוז רוח וטרגדיות. על הקשר של לואי אל קרפטורוס נודע לי מזאב מילבאואר וכך נוצר הקשר איתו, בו שיתף לואי את הסיפור המרתק והמרגש על משפחתו.

אתחיל מהסוף: כשחיפשתי מידע על לואי נתקלתי במודעת אבל משנת 2018, המודיעה על פטירתה של טובה רוט. בין החתומים על המודעה היו לואי ומרים רוט ועוד אח ו-3 אחיות. איתרתי את קברה של טובה ושם הוזכרו שמות ההורים: שלום ושרה רבקה. על המצבה כתוב: "רוחה נפשה עמדה איתנה באתגרי החיים" אל משמעות הכיתוב אחזור בהמשך. ניסיתי לחפש את מצבות ההורים. את זו של האבא לא מצאתי [וגם על כך בהמשך], אך המצבה של האימא התגלתה במלוא עוצמתה! מיהי האימא שזכתה להקדשה כזאת?

שרה רבקה זלי, לבית שיפמן, נולדה בשנת 1900 בסיילש. להוריה הייתה תחנת קמח בעיר. היא נישאה לשולם ועברה לגור במונקץ'. שם נולדו ארבעת הילדים הראשונים: איזידור-יששכר (איזי) (1925), גבריאל (1926), טובה (1927) ורוזט (1929). לאבא שולם היה חלום: הוא רצה להגיע לארה"ב! בשנות השלושים הוא עלה, כנוסע סמוי, על אונייה, שכנראה יצאה מהדנובה, דרך הים השחור, אך הוא נעצר ונשלח חזרה הבייתה. אך שולם לא ויתר: הוא עלה פעם נוספת, כנוסע סמוי, על אונייה והגיע

לארה"ב. כשנתפס בשנית טען בפני הרשויות שיש לו גיס בניו יורק [אח של אשתו]. האמריקאים אמרו לו: אם הגיס יאשר את זהותך – תיתכן אפשרות לתת לך אישור כניסה. כשהובא הגיס למשימת הזיהוי הוא הכחיש את ההיכרות ביניהם... הוא כעס על שולם כי חשב שנטש את אחותו ושהותיר את אשתו עם ארבעה ילדים... האמת, היו לא מעט מקרים שגברים יצאו לחפש את מזלם באמריקה, שם "הזהב גדל על העצים", לא טרחו להביא את משפחתם לאחר שהם התבססו ביבשת החדשה והותירו נשים רבות בעגינותן ובמחסור, מטופלות בילדים רבים. קיצורו של דבר: שולם נשלח חזרה לאירופה – לבלגיה. הוא שלח הודעה לשרה שמצא עבודה [מה שלא היה מדויק] ושתבוא עם ארבעת הילדים לבלגיה. ושרה הגיעה... תארו לעצמכם את האינטליגנציה ההשרדותית שלה "לארוז" את החיים הקודמים, המוכרים, ולהיטלטל עם ציוד וארבעה ילדים ממונקץ' לבלגיה [וגם על כך בהמשך]. בבלגיה נולד הילד החמישי. אחרי חמישה ילדים רצתה שרה קצת חופשה. היא אשפזה את כל הילדים בבית חולים לניתוח להוצאת השקדים וכך "זכתה" לחופשה בת שבוע מעול גידול הילדים...

משפחת רוט 1935: שולה, יששכר, גבריאל, טובה, רוזט, ברנר, איב ומוריס
התמונה מארכיון ההעפלה בעתלית ונתרמה על ידי איב (יצחק) רוט

המשפחה נדדה והגיעה לצרפת, וגם שם נדדה. בסופו של דבר התגוררה המשפחה בטולוז. בצרפת נולדו עוד חמישה ילדים: איב (יצחק) – יליד 1932, נולד בננסי; מוריס (משה) – יליד 1933, נולד גם כן בננסי; לאה, תרז (שנפטרה כתינוקת) ולואי.

המלחמה פרצה והגרמנים השתלטו על בית המשפחה והפכו אותו למועדון קצינים. שרה נאלצה לבשל לקצינים הללו. כשנודע לה על מעשי אונס של הקצינים היא הודיעה לשולם שחייבים לברוח. את עשרת

הילדים היא פיזרה בין מקומות מסתור: את הבנות העבירה לכפריים, שם הועבדו כעוזרות; שני בנים בני 9 ו-10, מוריס ואיב, הוכנסו למנזר, חולצו ממנו, חצו רגלית את הפירנאים, הגיעו לספרד, והועלו עם קבוצת ילדים ארצה בשנת 1944. עוד ילדה קטנה הוכנסה למנזר – ולמנזר נוסף הוכנס לואי. הוא היה בן 11 חודש (!) וגדל במנזר עד קרוב לגיל שש...

בארכיון ההעפלה בעתלית מצאתי תמונות משפחתיות וגם את "סיפורו של משה - מעובד מתווך ספרו 'ילד תרנגול'. אצטט כמה משפטים מסיפור זה, בו חוו האחים איזידור, איב ומוריס חוויה משותפת של עלייה ארצה באונייה "גינאה": " השער חורק, שלושה אנשים נכנסים. שני גברים ואשה נכנסים לחצר. אני מתעורר, קופץ כמו קפיץ מתוח. Soeur Marie מאותתת לי להתחבא, אבל הפעם יש לי תחושה חזקה שהביקור הזה הוא סימן טוב בשבילי ואני הולך ומתחבא מאחורי המטבח. השיחה מגיעה עד אלי. שמי מוזכר. שוב ושוב מזכירים את שמי. אני בטוח בכך. לחיי בוערות מהתרגשות. אני עושה מאמץ להקשיב לפרטים נוספים. הדברים נשמעים

כוויכוח, לא כשיחה. הוויכוח נמשך זמן רב. אני עדיין במחבוא שלי, אני זז, עוצר את נשימתי. אני מניד עפעף. האישה היא שמנהלת את הוויכוח. "מוריס, היכן אתה?" אני כאן!" "מהר! לך קח את החפצים שלך!" אני רץ, ממטיר כל מיני שטויות, מלים לא מובנות. אני צובט את עצמי, לא זה לא חלום, לא חלום, לא חלום... "ואני ממשיך לרוץ. אני רץ ובוכה. אני ב-Chapelle אני שר וצוחק, צוחק ובוכה.

אני נפרד מכלום. לא מהתמונות, לא מישו. הם כולם יישארו בחשיכה. בידי צרור החפצים. אני ליד האישה, מוכן. האישה אדומת שיער, מחייכת אלי וחובקת אותי בחיבוק של אימא יהודייה. אני חש בנוח בכל המעמד הזה. משהו מפריע לי. זה טוב מדי. אני פוחד. אני משפיל את עיני. Soeur Marie עומדת, מעינה זולגות דמעות. היא מנשקת אותי ומכסה אותי במילים שלא שמעתי מפיה קודם לכן, "לא תשכח אותנו, אני מקווה". "תהיה ילד טוב, כפי שהיית כאן!" הוא יחסר לי, אהבתי אותו ממש". הזמן עובר. מתמהמהים יותר מדי. אני פוחד. חבל על כל רגע שעומדים כאן.

...לשני הגברים כלי נשק בידיהם. הם מסבירים לי שהם מהמחתרת הצרפתית, "המאקי". האישה משוחחת

אתם. מילים לא מובנות מגיעות לאוזני. Palestine, Haifa, Jerusalem. אני שוקע בתוך עצמי. "נו מוריס, אתה שמח לעזוב את המנזר?" אני עונה. האם היא מבינה לשתיקתי? אנו ממשיכים לנסוע אל תוך אור הבוקר הראשון. רעש המנוע מפלח את הדממה שבתוך הג'יפ הדוהר. אנו מכורבלים בשמיכה צבאית שניתנה לנו כדי לחמם את עצמנו מקור הבוקר הצונן. ההתרגשות חודרת עצמות. רעד אווז בי. שום שמיכה אינה מסוגלת לגבור על הצמרמורת ששולטת בי. עוד שמיכה ועוד דברי חיבה ועדיין אני מצליח להתגבר על נקישות השיניים. "אולי הילד קודח?" יד רכה כקטיפה ממששת את מצחי. האישה בעלת השיער האדמוני עוברת לשבת בין אחי לביני. בחיבוק של אם יהודייה היא מקרבת אותי אליה, מניחה את ראשי על ברכיה. אני פורץ בבכי. גניחות של התייפחות בוקעות מגרוני. הג'יפ עוצר. אחד הנהגים מאיר על פנינו בפנס כיס. "מה קורה? מה יש לו?" לאט לאט אני שוקע בתוך עטיפת מחשבות והרהורים. השינוי מהיר, אני מבין מי האנשים שלוקחים אותנו. מי האישה הזאת? לאן לוקחים אותי? סוף סוף האונייה מגיעה. היא עוגנת בנמל ימים אחדים לטיפול ולחידוש מלאי האוכל והדלק. מכאן היא תמשיך בדרכה לחיפה. התרגשות, התרוצצויות, רישומים, ניירת, צילומים לאישור יציאה מספרד ולאישור כניסה לפלשתינה. אנו מגיעים אל הנמל לבושים כלורדים. לפני עומד איזידור ומאחוריי איב. זאת הפעם הראשונה שאני רואה אונייה. אני למטה, המלחים שם למעלה, נראים לי קטנים כל כך. אונייה גדולה, גבוהה, ארוכה מאוד. אני לא מצליח לראות את הקצה שלה, על דפנותיה חלונות עגולים.

... אנו עושים את מרבית שעות היום על הסיפון, במשחקי חברה, בלימוד שירים עבריים. באונייה מסתובבים שליחים מארץ ישראל. המבוגרים משוחחים איתם. ככל שאנו מתקרבים לחיפה כך גוברת ההתרגשות בקרב הנוסעים, המבוגרים בעיקר. בליל הארבעה בנובמבר 1944, אנו רואים מרחוק את אורות חיפה. אלפי נרות דולקים לכבודנו. אני בטוח ששם, על ההר, יושבים אלפי יהודים ושרים לכבודנו, כשבידיהם נרות דולקים. למחרת בבוקר דורכות רגלינו על אדמת ארץ היהודים. אני מאמין שהגעתי ליום הזה.

... למטה כולם היו שמחים, מחייכים. אני זוכר איך אחי הגדול עמד על הסיפון וכל כך התרגש לראות את כולם שמחים כל כך. לא הבנתי למה כולם שמחים שאני באתי. מהנמל לקחו אותי באוטו עם כל הילדים ועם אחי איב. הם שהו במחנה המעצר בעתלית. הם לקחו אותי ואתי איב, ואחרי יומיים נסענו למוסד יקיר בכפר הרא"ה.

משה בן העשר בספרד

משה בבגרותו

קבוצת ילדים שהגיעה באונייה "גינאה". יצחק (איב) ואחיו משה (מוריס) מסומנים

אני חוזרת אל שרה, האימא הגיבורה. כשנולד ברנר הייתה לו גיבנת. שרה נועצה ברופא וזה אמר לה, בציניות, שיש לה הרבה ילדים, אז אחד הוא כזה. אבל שרה לא ויתרה. במשך שנה שלמה שכב ברנר על לוח קשיח, קשור, כך במיטה וכך על העגלה. לאחר "הטיפול" המקורי של שרה – גבו התיישר!

גורלו של ברנר לא שפר עליו. הוא נהרג מפגיעה ישירה של הפצצה אווירית. מה היה גורלו של האבא שולם? הגסטפו עצר את ההורים. את שולם העלו על רכבת, שהגיעה לבוכנוולד. כנראה ששם נהרג, למרות שמאוחר יותר קיבלה שרה מכתב ממישהו שהיה איתו, בו נשאלה מה שלום שולם.

שרה ניצלה – וזה סיפור המעשה: היא הייתה בהריון נוסף [האחד עשר]. הצרפתים הם אלה שמסרו אותם לגרמנים, אך בגלל הריונה דחו אותה הצידה. גרמני אמר לה שהיא תועלה על הרכבת הבאה. אם כך, הקשתה, מדוע לא שלחתם אותי עם בעלי? או אז ניגש אליה איש הוורמכט ושיתף אותה בלחש: אין רכבת

נוספת, אנחנו מפסידים. קחי שתי כיכרות לחם, לכי למחסן הבגדים הסמוך, הישארי בו יום-יומיים וזהו... כך באה לעולם חנה, הילדה ה-11...

שרה התפרנסה ממסחר ב"שוק השחור" ומכרה סיגריות, גרבי ניילון ועוד. מעת לעת נעצרה על ידי המשטרה – ושחררה.

המשפחה עלתה ארצה בשנת 1949, למעט רוזט, שהייתה כבר נשואה (פרידמן) ונותרה בצרפת. היא בת 95. ברמת החייל חוותה המשפחה אירוע קשה: הבת טובה עמדה להינשא למנדל שוורץ, יליד רומניה, שהתברר כקלפן וכעבריין. מעריב 23 במאי 1955

פצע את אהובתו — והתאבד

יריות בצעירה לעיני בני-משפחה ביד-המעכיר

חשו להזעיק את המשטרה, אך ביטובם לביתם מצאו את אחרי הם מוטלת בשלולית דם כשי היא פצועה קשה בראשה. מנדל שוורץ היה מוטל ללא רוח חיים לא רחוק מהפצועה.

משה רוזט, אחיה של הפצור עז, סיפר לספורט כי בשעה שוורץ רשעה 6:30 בלילה

— מאת ישעיהו אביעם —
מנדל שוורץ, בן 30, מיד המעכיר שבקירובת ת"א, התאבד בירייה המוקר ב-6:30. לאחר שירדה קרי דם לכן במיובא רוזט, בת 28, כדורתה שחדר יוסף, ופצע אותה קשה. מוצפה של טובה רוזט מעורר דאי גה. כשעת סגירת הגליון היא נמצאת עדיין בחדר הניתוחים במח"ח בתל-השומר.

היא סירבה להתחתן איתו וכנקמה הגיע הבחור לביתם, נעל את טובה וירה בראשה; טובה נפצעה קשה – ונותרה עיוורת היורה התאבד. האירוע עורר הדים רחבים בציבור ובעקבותיו, העיד לואי, מצאו בני המשפחה עוד קרובי משפחה בארץ. טובה הייתה בחורה חזקה, אשר בחרה בחיים. היא עבדה כטלפנית בבנק לאומי וזו משמעות הכיתוב על קברה: "רוחה נפשה עמדה איתנה באתגרי החיים". לואי הוסיף עוד מידע על האחים שלו.

יששכר (איזי) התגייס לפלמ"ח. הוא היה

ממקימי קיבוץ חוקוק בצפון הכנרת. הוא נפטר בשנת 1976 וקבור באשדוד. גבריאל היה סופר, עיתונאי ומתרגם בין השפות עברית וצרפתית, כולל את ספרו של ישעיהו ליבוביץ. הוא היה מתורגמן גם במשפט אייכמן. גבריאל היה פעיל בדהומיי [אפריקה] בהסברה. באחת מנסיעותיו לצרפת פגש גבריאל בן אדם והתפתחה ביניהם שיחה. הסתבר שבזמן המלחמה האיש היה במנזר וטיפל בילדים. אחד הילדים היה לואי... מנפלאות ההיסטוריה! גבריאל נפטר בשנת 2009.

איב (יצחק) נישא לכרמלה.

לאה (לילי) חלתה בילדותה בדלקת קרום המוח. אביה לא הצליח להשיג עבורה תרופה ולא נפגעה והפכה לחרשת אילמת. היא הקימה משפחה (עם אהרן בוז'ניצקי) ונפטרה לא מזמן. חנה, שנולדה לאחר שילוחו של אביה לבוכנוולד נישאה (ליוסי גורן) לואי נשוי למרים, יש להם 3 ילדים ו-7 נכדים. הוא מתגורר בגבעתיים.

לואי מעיד שבכל שנות עבודתו בבנק לאומי, בכל אחת מהישיבות, היה מספר על אימו. אצל ילדיה הייתה שרה "במקום ראשון". הם כיבדו אותה על כך השנים הקשות שגידלה – והצילה אותם. שרה נפטרה בשנת 1995, קרוב לגיל 96.

אי אפשר לסיים את סיפורו של לואי בגלל קצת "צבע", ואת הצבע מעניקה כתבה, שהתפרסמה ב"מעריב" - **עסקים שיש, יהודה שרוני 14.8.2009** – מתוך הכתבה:

"**לואי רוט** משמש בתפקיד יו"ר ועד העובדים הארצי של בנק לאומי מאז 1984. את עבודתו בבנק החל ב-1971 כפקיד זוטור במחלקת המיכון. ב-1973 הוא הצטרף לוועד העובדים ומאז זה תחום עיסוקו המקצועי, שעבורו הוא מקבל שכר. רוט אמור לסיים את תפקידו ב-7 בספטמבר [2009] - המועד שבו יערכו הבחירות לוועד. הוא יאלץ להיפרד מאחד ממוקדי הכוח הגדולים במשק.

ועד העובדים בנה מערכת אמון גבוהה מאוד עם ההנהלה. יש נושאים שפחות חשובים לנו - אבל יש נושאים בעלי חשיבות עליונה, כמו הפרטת הבנק, שבהם נלחמנו נגד ההנהלה. אני לא מצטער על קיצוץ השכר, נהגנו באחריות. זה מזכיר לי חיסון לתינוקות: זה כואב בטווח הקצר והתינוק יפתח חום של 40 מעלות, אבל בטווח הארוך זה יציל אותו. כיו"ר הוועד אני מסתכל לטווח הארוך."

משרדו של רוט דומה לחנות עתיקות לונדונית, או גלריית אמנות בניו יורק. עשרות שעונים עתיקים מכל הסוגים ומכל המינים מקשטים את הקירות. פעם בשעה מציצה קוקייה ומזכירה את השעה; מדי פעם נשמע קול פעמוני כנסייה. 'הצלצולים מזכירים לנו שהזמן עובר', מסביר רוט.

לצד השעונים מונחת סדרת פסלים וכרזות של צ'רלי צפלין, ולצידם ניבטת דמותו של המהפכן צ'ה גווארה. מי שפספס את השניים יכול להתבונן בדמויותיהם המקועקעות על גבו של יו"ר הוועד. 'צ'ה וצ'פלין היו מהפכנים, כל אחד בדרכו. אני מסוגל לראות במשך שעות סרטים של צ'פלין ולגלות בכל פעם מחדש פרט שמפתיע אותי. הוא גאון. מצ'ה למדתי את דרך המאבק על זכויות העובדים, ובמשך תקופה מסוימת אף שילמתי על כך מחיר', מסביר רוט.

לצד כל אלה פזורים במשרדו תמונות נושנות של משפחתו, מכשיר רדיו מהתקופה, שבה הם הופעלו על ידי נוריות חימום, ספרי צילום ישנים ומה לא. רוט עצמו מאובזר כאילו היה לפחות ראש שבט אינדיאני ונראה כמו חנות תכשיטים מהלכת. את כובע הלבד הוא מסיר מראשו לעתים רחוקות. על צווארו תלויות שרשראות כסף עם שיני שנהב. מפרקי ידיו מוקפים בצמידים ואצבעותיו בטבעות זהב, כסף, אבנים טובות וסתם אבני נוי. זה לא מקרי שבאחד מביקוריו בזנזיבר חשבו אנשי השבט שמדובר במכשף טוב בשם מגנגה. 'המקומיים ראו אותי והתחילו להשתחוו. הם עלו אליי לרגל עם בקשות לאיחולי הצלחה, בריאות, זיווגים ועוד. בהתחלה עוד נהניתי לשחק את המשחק, אבל בהמשך, כשראיתי שהם מתחילים לקחת אותי יותר מדי ברצינות, ויתרתי."

• בעצם היית כמעט בכל מקום בעולם.

"הייתי בסין, ביפן ובהודו עוד לפני שישראלים חלמו להגיע אליהן. טיילתי בדרום אמריקה, באפריקה ובאלסקה עוד לפני אופנת הצעירים. יש לי דרכון צרפתי וניצלתי אותו לצורך ההרפתקאות שלי. בהמשך הדרך, כיו"ר ועד העובדים, הצלחתי לשכנע גם את עובדי הבנק לצאת לטיולים לכל המקומות הללו, והם היו במרביתם. אני חושב שהטיולים המקובלים אצל מרבית עובדי המערכת הבנקאית הם חלק מהתרבות

הכוללת. עשיתי עם עובדי הבנק את הדברים הכי משוגעים: באחת ממסיבות פורים הבאתי גמל לאולם. הכנסתי הרבה מאוד צבע לארגון". [לואי העיד בשיחה בינינו שרק לגרמניה סירב לנסוע...]

• איך בכלל הגעת לבנק לאומי?
"במקרה. איך אומרים? האדם מתכנן ואלוהים צוחק. במקור עבדתי על טרקטור וביליתי הרבה מאוד זמן בסיני. אמרו לי שמחפשים עובדים בבנק, והגעתי למחלקת התפעול. התחלתי לעבוד בתקופת ארנסט יפת, ואני מסיים בתקופת גליה מאור. מאז עברתי 5 מנכ"לים".

סיפורו של לואי הוא סיפור של שואה וגבורה, של התמודדות והישרדות, של עקירה ונדודים, של בני משפחה, האוחזים בחוזקה בקשר הדם שלהם, הנוהגים באימם במצוות כיבוד אב ואם. יישר כוח לכם!

לפני כ-4 שנים ערך לואי (במרכז) כנס של משפחת רוט לדורותיה, בה נכחו 138 בני משפחה. כולם לבשו חולצות, עליהן היה כתוב "בזכותה אני פה" – כהוקרה לאימו, אשת החייל, שהייתה העוגן של המשפחה, לביאה אמיתית, שהגנה על צאצאיה!

כתבה: רותי פיקסלר

לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ